

FATLAND JÆREN AS
Hommersåkveien 250
4311 HOMMERSÅK

Kontakt saksbehandler
Åshild Håbrekke, 51568899

Rapport etter tilsyn 08.02.2024

Denne rapporten omhandler forhold som ble avdekket under tilsyn hos FATLAND JÆREN AS (virksomhetsnummer: 974116006).

Rapporten består av følgende deler:

- Del 1: Resultatet av tilsynet
- Del 2: Statsforvalterens vurdering og begrunnelse
- Del 3: Informasjon om tilsynet
- Del 4: Annen informasjon

Del 1: Resultatet av tilsynet

Denne delen gir en oversikt over resultatet av tilsynet og hva dere må gjøre til gitte frister. Nærmere beskrivelse er gitt i del 2.

Statsforvalteren avdekket avvik som dere må rette snarest

Statsforvalteren avdekket følgende avvik under tilsynet:

- Avvik 1: Virksomheten overholder ikke utslippsgrensen for fett.
- Avvik 2: Virksomheten har ikke tatt nok vannprøver i perioder med størst produksjonsaktivitet og vannutslipp.
- Avvik 3: Virksomheten sin internkontroll er mangelfull.

Avvik er manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

Vi ser alvorlig på avvik 1.

FATLAND JÆREN AS må snarest rette opp avvik. Dere må sende Statsforvalteren en skriftlig tilbakemelding som viser hvordan avvik er rettet innen 01.06.2024.

Statsforvalteren påpeker anmerkninger

Vi har følgende anmerkninger:

- Anmerkning 1: Virksomheten sitt energiregnskap er ikke oppdatert

Anmerkning er et forhold som vi mener er nødvendig å påpeke for å ivareta ytre miljø, men som ikke er manglende etterlevelse av krav fastsatt i eller i medhold av lov.

Dere vil bli pålagt å betale et gebyr

Statsforvalteren opplyser om at FATLAND JÆREN AS må betale et gebyr for tilsynet. Gebyret skal dekke kostnader med forberedelser, gjennomføring og oppfølging av kontrollen. Vi viser til forurensningsforskriftens kapittel 39 for ytterligere informasjon om innkreving av gebyr til statskassen.

Dere vil bli varslet om gebyrsats før saken avsluttes.

Vi ber om tilbakemelding fra dere på epost

Vi ber om at dere sender all skriftlig tilbakemelding til sfropost@statsforvalteren.no ved Åshild Håbrekke. Merk svaret med saksnummer 2023/14534 og tilsynsnummer 2024.026.I.SFRO.

Del 2: Statsforvalterens vurdering og begrunnelse

Avvik 1: Virksomheten overholder ikke utslippsgrensen for fett.

Dette er et avvik fra følgende krav gitt i regelverket

- Virksomheten sin tillatelse etter forurensningsloven 2014.012.T av 14.01.2014 punkt 3.1.

Beskrivelse av krav

Fatland Jæren sin tillatelse etter forurensningsloven stiller krav til innhold av fett i avløpsvannet. Avløpsvannet skal i gjennomsnitt ikke inneholde mer enn 150 mg/l fett, og maksimalt 250 mg/l i enkeltprøver.

Observasjoner under tilsynet og vår vurdering

Fatland Jæren sendte før tilsynet en liste med resultat av vannprøver fra 2023 (oppsummert i Tabell 1 under).

Resultatene viser at virksomheten ikke overholder utslippsbegrensningen for fett til avløpsnettets gjennom året.

Tabell 1: Resultat av Fatland Jæren sine vannprøver i 2023 med hensyn til mengde fett avløpsvannet. Prøver med innhold over tillatt maksimalverdi (250 mg/l) er vist med rød bakgrunn, mens prøver som er over tillatt gjennomsnittsverdi (150 mg/l) er vist med oransje bakgrunn.

Dato prøvetaking	Fettinnhold [mg/l]	Dato prøvetaking	Fettinnhold [mg/l]
03.01.2023	170	19.04.2023	260
04.01.2023	46	25.04.2023	330
10.01.2023	310	03.05.2023	230
11.01.2023	160	23.05.2023	240
16.01.2023	75	03.07.2023	210
17.01.2023	200	07.08.2023	180
18.01.2023	330	28.08.2023	360
Uke 12	79	Uke 38	410
Uke 12	85	Uke 39	410
Uke 13	180	Uke 46	500
17.04.2023	150	Uke 48	330
18.04.2023	340	Uke 49	320

Tabell 1 viser at 11 av 24 prøver tatt i 2023 hadde ett fettinnhold over tillatt maksimalverdi (250 mg/l) og åtte over tillatt gjennomsnittsverdi (150 mg/l). De seks siste prøvene som ble tatt i 2023 hadde et høyt fettinnhold, på det meste 500 mg/l, som er dobbelt så mye som tillatt. Statsforvalteren vil påpeke at flertallet av prøvene er tatt utenfor høysesong (avvik 2). Dette gjør at det er grunn til å tro at middelveiden av fettinnhold i realiteten er høyere enn det virksomheten har rapportert (255,5 mg/l).

Overutslipp av fett er et gjentakende avvik, både fra forrige kontroll i 2020, og fra virksomhetens egenkontrollrapporter flere år tilbake. Statsforvalteren ser derfor alvorlig på dette avviket.

Avvik 2: Virksomheten har ikke tatt nok vannprøver i perioder med størst produksjonsaktivitet og vannutslipp.

Dette er et avvik fra følgende krav gitt i regelverket

- Virksomheten sin tillatelse etter forurensningsloven 2014.012.T av 14.01.2014 punkt 11.2.1.

Beskrivelse av krav

Det skal tas minst 24 døgnblandprøver hvert år av rensert prosessvann som skal analyseres av akkreditert laboratorium. Halvparten av prøvetakingene skal skje i perioder med størst produksjonsaktivitet og størst vannutslipp.

Observasjoner under tilsynet og vår vurdering

Månedsvise fordeling av Fatland Jæren sine prøvetakingstidspunkt i 2023 er vist i Tabell 2.

Tabell 2: Månedsvise fordeling av vannprøver tatt hos Fatland Jæren i 2023.

	Januar	Februar	Mars	April	Mai	Juni
Antall prøver	7	0	3	4	2	0
	Juli	August	September	Oktober	November	Desember
Antall prøver	1	2	2	0	2	1

Virksomheten forklarte på kontrolldagen at bakgrunnen for det høye antallet prøver i januar var at virksomheten var i en testfase med utprøving av fellingskjemikalier. Statsforvalteren vil kommentere at det er naturlig å ta flere vannprøver når en er i en utprøvningsfase, for å se om de iverksatte tiltakene har ønsket effekt. Disse prøvene må derimot tas i tillegg til det planlagte prøveprogrammet på 24 døgnblandprøver, og kan ikke erstatte prøver som ellers skulle blitt tatt i høysesongen.

Fatland Jæren har størst produksjonsaktivitet, og dermed størst vannutslipp, om høsten. Det ble ikke tatt vannprøver i oktober, som er en måned med høy aktivitet hos slakteriet. Det ble opplyst at dette skyldtes en svikt i prøvetakeren, som tok tid å reparere. Uavhengig av dette er det generelt tatt for få prøver høsten 2023, da det fra august og ut året kun ble tatt syv vannprøver.

De syv vannprøvene som ble tatt høsten 2023 utgjør ikke halvparten av de 24 prøvene virksomheten årlig er pålagt å ta.

Dette gjør at det vektede middelet av fett virksomheten har beregnet for 2023 (255,5 mg/l) ikke er representativt for Fatland Jæren sitt utslipp i 2023, jf. avvik 1.

Avvik 3: Virksomheten sin internkontroll er mangelfull.

Dette er et avvik fra følgende krav gitt i regelverket

- Virksomheten sin tillatelse etter forurensningsloven 2014.012.T av 14.01.2014 punkt 2.6 og 10.1, jf. forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften) § 5 punkt 6 og 7.

Beskrivelse av krav

I samsvar med tillatelsen og internkontrollforskriften skal det gjennomføres miljørisikoanalyse av virksomheten. Miljørisikoanalysen skal kartlegge farer og problemer med hensyn til ytre

miljøforhold, og på denne bakgrunn vurdere risiko, samt utarbeide tilhørende planer og tiltak for å redusere risikoforholdene. Bedriften skal videre ha oversikt over de miljøressurser som kan bli berørt av akutt forurensning, og de helse- og miljømessige konsekvenser slik forurensning kan medføre. Miljørisikovurderingen skal inngå i bedriftens dokumenterte internkontroll, og skal oppdateres ved modifikasjoner og endrede produksjonsforhold.

Virksomheten plikter gjennom tillatelsen og internkontrollforskriften å iverksette rutiner for å avdekke, rette opp og forebygge overtredelser av krav fastsatt i eller i medhold av helse-, miljø- og sikkerhetslovgivningen. Et avvikssystem gir et dokumentasjonsgrunnlag for iverksettelse av tiltak for behandling av uønskede hendelser. Avviksregistreringene vil kunne danne bedre grunnlag for interne risikovurderinger.

Observasjoner under tilsynet og vår vurdering

Virksomheten sin miljørisikovurdering er mangelfull, og ikke tilstrekkelig oppdatert

1. Overutslipp av fett som er i strid med tillatelsen er ikke tilstrekkelig risikovurdert.

Når det gjelder overutslipp av fett er det i risikovurderingen kun *utfall* av renseanlegg som er vurdert som en hendelse (hendelse 4A-11). Den antatte konsekvensen ved en slik hendelse er at ekstra mengder partikler og fett tilføres avløpsnett.

Hendelsen er vurdert med sannsynlighetsgrad «meget sannsynlig», og konsekvens «ufarlig». I henhold til virksomheten sin definisjon er en meget sannsynlig hendelse noe som skjer 1 gang per år eller oftere. Virksomheten har definert «ufarlig» som ingen miljøskader, luktulemper eller støyulemper. På kontrolldagen understreket virksomheten at overutslipp av fett til avløpsnett etter deres syn ikke fører til miljøskade, og den samlede risikoen er derfor vurdert som lav. Dette betyr at risikoen aksepteres uten videre, og tiltak kan vurderes ut fra kost-/nyttebetraktninger.

På kontrolldagen ble det også bekreftet at hendelsen har skjedd minst en gang i 2023. I forbindelse med vedlikehold av renseanlegget ble avløpsvann by-passet renseanlegget, og gikk urensset til avløpsnett. Fettinnholdet i avløpsvannet ble ikke målt, men det er grunn til å tro at det var høyt, sett i lys av at virksomheten over tid bryter tillatelsen (avvik 1) når renseanlegget faktisk er i drift. Virksomheten må vurdere om det tas for høy risikovilje for denne hendelsen (utfall av renseanlegg).

Virksomheten må som en egen hendelse vurdere at *renseanlegget ikke renser tilstrekkelig når det er i drift*. I 2023 hadde 11 analyseprøver et fettinnhold som var over tillatt maksimalverdi, til tross for at flertallet av prøvene ble tatt utenfor høysesong. I henhold til virksomheten sin gradering av sannsynlighet er det derfor «svært sannsynlig» at denne hendelsen vil inntreffe (10 ganger per år eller oftere). Uavhengig av hvordan virksomheten vurderer alvorlighetsgrad vil risikoen da minst bli middels, som i henhold til virksomheten sine akseptkriterier betyr at tiltak må gjennomføres (Bilde 1). Det skal da også utarbeides en tidfestet og prioritert handlingsplan.

Risikomatrixe					
Sannsynlighet	Konsekvens				
	Ufarlig	Mindre alvorlig	Alvorlig	Svært alvorlig	Kritisk
Svært sannsynlig					
Meget sannsynlig					
Sannsynlig					
Mindre sannsynlig					
Lite sannsynlig					

	Høy risiko – ikke akseptabelt, tiltak må gjennomføres i løpet av kort tid
	Middels risiko – ikke til hinder for å utføre aktiviteten, men tiltak må gjennomføres. Tidfestet og prioritert handlingsplan utarbeides.
	Lav risiko – aksepteres uten videre. Tiltak kan vurderes ut fra kost-/nyttebetraktninger

Bilde 1: Risikomatrixe og akseptkriterier slik det er definert i virksomheten sin miljørisikovurdering. Dersom en hendelse er svært sannsynlig – som virksomheten definerer som 10 ganger per år eller oftere – vil minste risiko være middels, som krever i tidfestende tiltak og en prioritert handlingsplan i henhold til akseptkriteriene.

2. Miljørisikovurderingen er ikke oppdatert ved modifikasjoner.

Virksomheten oppdaterte sist miljørisikovurderingen 17.01.2024. Under tilsynet ble det opplyst at forrige oppdatering var i 2021 (i forbindelse med forrige tilsyn). I henhold til tillatelsen skal risikovurderingen oppdateres ved modifikasjoner og endrede produksjonsforhold.

I januar 2023 modifiserte virksomheten renseprosessen, da de begynte å tilsette fellingskjemikalier i flotasjonsprosessen i renseanlegget. Bruk av fellingskjemikalier (inkludert lagring) er ikke inkludert i risikovurderingen.

3. Det er flere scenarioer/uønskede hendelser som ikke er risikovurdert.

Miljørisikoen er mangelfull, da det er flere forhold som ikke er risikovurdert. Eksempler på dette er:

- Håndtering av avfall (både farlig avfall, næringsavfall og biologisk avfall)
- Bruk av kjemikalier
- Fare for avrenning av blod til renseanlegget, eksempelvis grunnet menneskelig feil (i blodgangen i slakteriet velges det manuelt om avrenningen går til blodtank eller renseanlegg)
- Utendørs sluker og overvannskummer
- Lukt
- Støy (foruten om transport)
- Oljeutskiller
- Utfall av alarmer
- Håndtering av slukke vann ved eventuell brann

Virksomheten har et mangelfullt system for intern avviksbehandling

På kontrolldagen ble det avdekket flere forhold som etter Statsforvalteren sin vurdering burde blitt avviksbehandlet internt.

- Prøvetakeren for rensed avløpsvann havarete i oktober. Dette førte til at det ikke ble tatt prøver av avløpsvannet i en av månedene med størst utslipp hos slakteriet.
- Virksomheten sin tillatelse etter forurensningsloven stiller krav til tillatt strømningsrate av kjølevann (45 m³/time). Høyeste rapporterte strømningsrate i 2023 var 120 m³/time, som er langt over tillatt mengde.

Virksomheten bekreftet på kontrolldagen at ingen av hendelsene nevnt over hadde blitt avviksbehandlet internt.

Anmerkning 1: Virksomheten sitt energiregnskap er ikke oppdatert

Observasjoner under tilsynet og vår vurdering

Virksomheten har siden forrige kontroll iverksatt flere energieffektiviseringstiltak, og har installert flere nye målepunkter. Virksomheten kunne på kontrolldagen derimot ikke vise til et oppdatert energiregnskap, da de nye målepunktene ikke var inkludert. Virksomheten hadde derfor ikke en oppdatert oversikt over alle energistrømmer med størrelser.

Statsforvalteren forventer at virksomheten ved neste tilsyn kan fremvise et oppdatert energiregnskap.

Del 3: Informasjon om tilsynet

Gjennomføring av tilsynet

Tilsynet er gjennomført for å kontrollere om gjeldende krav fastsatt i eller i medhold av forurensningsloven overholdes. Vår hjemmel til å føre tilsyn er forurensningsloven § 48. Rapporten gir ingen fullstendig tilstandsvurdering av FATLAND JÆREN AS sitt miljøarbeid eller miljøstatus.

Tilsynet er en del av Statsforvalterens risikobaserte tilsyn.

Fra Statsforvalteren deltok

- Åshild Håbrekke
- Elisabeth Time Ellingsen

Kontaktperson hos FATLAND JÆREN AS

- Rolf-Gunnar Husveg

Anlegg kontrollert

Følgende anlegg tilhørende FATLAND JÆREN AS ble kontrollert under tilsynet:

- Fatland Jæren, Hommersåkveien 250, 4311 Hommersåk

Tema kontrollert

Følgende tema ble kontrollert:

- Utslipp av prosessavløpsvann og kjølevann.

- Internkontroll (inkludert måleprogram, miljørisikovurdering og avvikssystem).
- Energiledelse.
- Avfallshåndtering (våtorganisk avfall, næringsavfall og farlig avfall).
- IED og BAT-konklusjoner.

Regelverk

Tilsynet omfattet følgende regelverk:

- Virksomhetens tillatelse etter forurensningsloven.
- Lov om vern mot forurensninger og om avfall (forurensningsloven) med underliggende forskrifter.
- Forskrift om begrensning av forurensning (forurensningsforskriften).
- Forskrift om gjenvinning og behandling av avfall (avfallsforskriften).
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften).
- Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester (produktkontrollloven).

Fremlagt dokumentasjon

Fremlagt dokumentasjon som ble benyttet for å verifisere faktiske forhold under tilsynet:

- Utslippsrapport fra Fatland Jæren AS med melding om overutslipp av fett, sendt Statsforvalteren i e-post av 17.01.2024.
- Måleprogram for kontroll av rapporteringspliktige komponenter, revidert januar 2024.
- Risiko- og sårbarhetsanalyse (ROS-analyse) ytre miljø av 17.01.2024.
- Egenkontrollrapport Fatland Jæren 2023.
- Kontrollskjema for oljeutskiller, datert 29.03.2023.

Del 4: Annen informasjon

Andre forhold

Virksomhetens tillatelse etter forurensningsloven er ti år gammel

Virksomhetens tillatelse etter forurensningsloven er datert 14.01.2014. Da tillatelsen er 10 år gammel, kan Statsforvalteren ta den opp til revisjon, jf. forurensningsloven § 18. Virksomheten kan også selv søke om å endre tillatelsen, og opplyste at de vurderte dette i forhold til utslippskravet til fett.

Statsforvalteren vil kommentere at fettgrensen som er satt i utslippstillatelsen, er basert på hva IVAR IKS selv har satt som påslippsbegrensning til kommunalt avløpsnett og IVARs renseanlegg (se Tabell 3 under).

Tabell 3: Grenseverdier for prosessavløpsvann ved påslipp til kommunalt avløpsnett og IVARs renseanlegg.

Parameter	Enhet	Grenseverdi
Suspendert stoff	mg/l	350
pH		6-9
Bly, Pb	µg/l	50
Kadmium, Cd	µg/l	2
Kobber, Cu	µg/l	200
Krom, Cr	µg/l	50
Kvikksølv, Hg	µg/l	2
Nikkel, Ni	µg/l	50
Sink, Zn	µg/l	500
Sølv, Ag	µg/l	50
Cyanid, CN	µg/l	500
Olje	mg/l	50
Fett	°C	30
Fett	mg/l	150

IED og BAT-konklusjoner

Fatland Jæren er omfattet av industriutslippsdirektivet (IED), jf. forurensingsforskriften kapittel 36 vedlegg I punkt 6.4 b) i) og 6.4 a). Det er utarbeidet referansedokumenter for beste tilgjengelige teknikker (Bref-dokumenter) for de ulike aktivitetene som er omfattet av IED. Disse beskriver det man kjenner til om teknikker som gir best beskyttelse for ytre miljø – med tilhørende BAT-konklusjoner. BAT-konklusjonene har forpliktende utslippsgrensenivåer for enkelte aktiviteter, som omtales som BAT-AEL (BAT Associated Emission level). Fatland Jæren er omfattet av to Bref-dokumenter:

- Food, Drink and Milk Industries (FDM) - vedtatt 2019.
- Slaughterhouses, Animal By-products and/or Edible Co-products Industries (SA) - BAT-konklusjonene ble vedtatt desember 2023, og Bref-dokumentet¹ er nylig publisert.

Forurensningsmyndigheten er forpliktet til å sette utslippsgrenser i tråd med BAT-AEL til de som er omfattet. Vilkårene til virksomhetene skal være i tråd med nye BAT-konklusjoner senest fire år etter at konklusjonene er publisert. I særlige tilfeller kan det gjøres unntak fra kravene i BAT-AEL og fastsettes mindre strenge utslippsgrenseverdier. Det er bestemte vilkår som må være oppfylt for at det skal kunne gis unntak. For mer informasjon viser vi til Miljødirektoratets [veileder for IED](#).

Statsforvalteren jobber fortløpende med innføring av nye BAT-AEL krav. Vi har mål om å ha samlet kontakt med bransjen om IED og de nye BAT-konklusjonene for Bref SA. Vi oppfordrer bransjen til å delta på kommende arrangement med Miljødirektoratet i april 2024.

Oljeutskiller

Virksomheten har en vaskeplass der transportbiler vaskes utvendig, som er tilknyttet en oljeutskiller. På det samme området er det også en dieselpumpe, slik at eventuelt søl ved påfylling drenerer til oljeutskilleren. Oljeutskilleren ble sist kontrollert i 2023, da det også ble tatt en analyseprøve av avløpsvannet.

¹ [JRC Publications Repository - Best Available Techniques \(BAT\) Reference Document for the Slaughterhouses, Animal By-products and/or Edible Co-products Industries \(europa.eu\)](#)

Nytt utsorteringskrav: Plast-, hage- og matavfall

Den 1. januar 2023 trådte avfallsforskriftens kapittel 10a *Utsortering og materialgjenvinning av enkelte avfallstyper* i kraft. Kapitlet stiller krav til utsortering av husholdningslignende plast-, hage- og matavfall. Kravene gjelder for kommuner og virksomheter. Miljødirektoratet har utarbeidet en [veileder](#) til virksomheter om hvordan å følge opp krav til utsortering og materialgjenvinning.

Dere har anledning til å kommentere på rapporten

Dere har anledning til å kommentere på faktiske feil i denne rapporten. Eventuelle kommentarer må sendes Statsforvalteren innen tre uker etter at rapporten er mottatt.

Rapporten vil være offentlig tilgjengelig

Denne rapporten er tilgjengelig for offentligheten via Statsforvalterens postjournal på einnsyn.no og på norskeutslipp.no, i tråd med offentlighetsloven.

Med hilsen

Kirsten Redmond Kristiansen (e.f.)
fagleder forurensing

Åshild Håbrekke
rådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

SANDNES KOMMUNE

Postboks 583

4302

SANDNES